

הר הבית

האם נכון לעלות עליו?

הרב יעקב הלוי הורוביץ

לפני שנכנס לבירור שיטתו של הרבי ושאר גדולי ישראל בשאלת העלי' להר הבית, קצת הסטורי' ועובדות מהשטח.

המשמרות של הרב וובר

מיד לאחר מלחמת ששת הימים כשקולו של מוטה גור עוד הדהד בהכרזת "הר הבית בידינו" ועוד לא יבשו העינים מדמעות ההתרגשות, קלט הגה"ח המשפיע רבי משה ובר ע"ה, בחושי המחוודים, את הבעי' ההלכתית החדשה שנוצרה - הכניסה לתוכי הר הבית. ארגונים מסויימים כבר החלו לשווק תכניות עלי' אטרקטיביות להר הבית, בתגובה החליט הגר"מ ובר לקחת את הדברים לידי ולהציל יהודים מאיסור כרת.

הוא התייעץ עם גדולי הרבנים, שהוציאו אז 'קול קורא' נחרץ שבו הזהירו שאף אחד לא יעז להיכנס לכל שטח ההר. על ה'קול קורא' חתמו יותר מחמשים רבנים ודיינים, וביניהם גדולי הגאונים פוסקי ההלכה שבדור זצ"ל, הג"ר שלמה זלמן אויערבך, הגרי"ש אלישיב, הגר"ע יוסף, הג"ר יחזקאל אברמסקי, הגר"א וולדנברג בעל שו"ת ציץ אליעזר ועוד. כמו"כ חתמו הרבנים הראשיים, חברי מועצת הרבנות הראשית, אבות בתי הדין, רבני ערים ומושבות, וביניהם רבני חב"ד נודעים כהגרש"י זווין, הגר"י לנדא ועוד (צילום הכרוז - לקמן אחרי המאמר). בכרוז נאמר:

אחרי שזכינו בחסדי השי"ת שהר הקודש והמקדש חמדת ישראל נמצא ברשותנו ורבים מהמון בית ישראל נוהרים לחזות עיין בעיין את מקום הקודש והמקדש ויש מהם שנכנסים בשטח הר הבית אשר מדורי דורות אנו מוזהרים ונמנעים מלהיכנס בכל שטח הר הבית כולו פן ניכשל ח"ו באיסור חמור בפגיעה בטהרת המקום הקדוש הזה...

לפיכך אנו חוזרים ומזהירים על מה שהוזהרנו מכבר, שבל יהין איש ואשה להכנס לכל שטח הר הבית בלי הבדל דרך איזה שער שנכנסים בו. ומלבד עצם הזהירות מאיסור חמור זה של פגיעה בטהרת מקום הקודש והמקדש, יש גם מצוה רבה של מורא המקדש ושמירתו.

עיקר הבעי' הייתה עם שני קהלים: יהודים שוגגים שאין להם מושג בכל מה שקשור לאיסור הזה, וגם עם הקבוצה הציונית של 'נאמני הר הבית', שראו בעלי' להר עניין חשוב ונשגב של מימוש הריבונות.

ברם, עיקר המאמץ התמקד בניסיון להציל את השוגגים, אלה שנגררים לעלות בהר מתוך חוסר מודעות לאיסור הכרת הכרוך בכך. הפעולה הראשונה שעשה הר"מ ובר הייתה להציב בכניסה להר שלט אזהרה באותיות בולטות ובשלוש שפות: עברית, אנגלית ורוסית. בשלט, שנחתם ע"י הרבנות הראשית לישראל, הוסבר האיסור החמור שיש בכניסה להר¹. אך בכך לא הי' די. רבי משה סבר ששלט דומם לבדו לא ישיג את המטרה במלואה. צריך גם שומר מדבר שיזהיר ויעורר תשומת לב של האנשים. ייתכן שהוא אף ראה בכך המשכיות מסוימת למסורת השומרים שהיו ניצבים בכניסה להר

¹ חוץ מהצבת השלט עשתה הרבנות הראשית עוד כמה פעולות למניעת העלי' להר: מיד כשנכבש ההר (בכ"ח אייר) שידרה הרבנות הראשית אזהרה ברדיו לבל יהין איש להכנס לשטח ההר, וכן פרסמה את האיסור בכרוזים עוד כמה פעמים במשך השנים.

בימי בית המקדש². רבי משה התמיד במשימה זו במסירות גדולה במשך עשרות שנים, ודאג אישית, בעידודו של הג"ר שלמה זלמן אויערבך, לתשלום משכורתיהם של השומרים.

גם הרבי יצא מגדרו בתקופה ההיא בקשר לאיסור החמור של הכניסה להר המקודש, וכתב מענה חריף ונחרץ ביותר השולל מכל וכל אפילו את הסברא להביא לדיון ושקלא וטריא את האפשרות לעלות לחלק מסויים של ההר. וז"ל מענה הרבי בנושא³ (צילום כתי"ק - לקמן אחרי המאמר):

פשוט, אשר במצב הנוכחי בכל כיו"ב הנמשך עשיריות בשנים בכיוון אחד, מימין (-) אש דת למו) לשמאל - שהנני בכל התוקף נגד ההעל[א]ה על סדר היום שאלת היתר העלי על הר הבית. כי תיכף ומיד להתחלת השקלא וטריא בזה, יעלו לשם כו"ב ולמקומות שאיסורן ודאי רחמנא ליצלן, ומספר[ם] ילך ויגדל ר"ל.

וכל האזהרות בזה (באם תבואנה) ילבו את היצרים ויוסיפו מספר העולים הנ"ל.

וכל מי שיעשה בזה, ופשיטא העולה בפועל יותר מעלית זקני ירושלים (תרתני משמע: יראה שלם) - ידו במעל עליית כהנ"ל. ופשוט.

ממענה זה נראית ברור דעתו של הרבי לשלילה נחרצת של כל עיסוק בנושא, אפילו בדיבור או בכתב ברמה הציבורית ("ההעל[א]ה על סדר היום"), ויתירה מזו: גם מי שיעלה בפועל (בלשון יחיד), משמע לאו דוקא עלי' המונית בפרהסיא ובציבור אלא יעלה לבד (אלא שאח"כ ידעו מזה אחרים), הרי הוא עושה בזה מעשה חמור ביותר, בלשון הרבי: "ידו במעל".

והרקע לכל זה והנימוק ההלכתי לכך הוא שכך נהגו "זקני ירושלים", משמע שלדעת הרבי מכיון שכך הוא מנהג ותיקין בירושלים, הרי **מנהגן של ישראל תורה היא**⁴, ואין לשנות.

עוד דבר מעניין נראה בלשונו הזהב של הרבי שכתב: "זקני ירושלים (תרתני משמע: יראה שלם) - ומזה נראה שהרבי מתייחס בכבוד גדול למנהג ירושלים זה, וכפי שהוא מכנה: מנהג "זקני ירושלים", וקובע שהוא רציני ונובע מיראת שמים שלימה, וממילא ברור שאין לזלזל בו ולעבור עליו ח"ו.

דבר נוסף שכדאי לעמוד עליו במענה זה של רבינו, הן מלות הפתיחה והסיום שלו. הרבי בחר לפתוח את מכתבו במלה "פשוט..." וכן טרח לחדד את המסר ולהזכיר זאת שוב בסיום דברו "ופשוט". וכוונתו כנראה לומר, שלא תעלה על דעת מישהו סברא, כאילו במענה זה יש איזה חידוש או חומרא מיוחדת וכיו"ב. לא, אומר הרבי, כל מה שכתבתי בענין זה הוא פשוט ומוכרח למי שבוחן את הדברים בצורה אובייקטיבית ובשכל ישר.

האם כיום השתנו העתים?

והנה יש הטוענים, כי אילו היו הרבנים האוסרים חיים אתנו היום, והיו רואים את המחיר (של פגיעה בריבונות הישראלית) שאנו משלמים על איסור העלי' להר, הם היו משנים את דעתם. וכן יש הטוענים

² להעיר, שיש דעות שמצות שמירת המקדש ענינה למנוע כניסת זרים וטמאי מת למקדש, ויש דעות שמצוה זו אינה נחשבת לעבודה וכשרה בזר (ראה ספר השיחות ה'תש"נ ח"ב ע' 405-406 הערות 15. 24 וש"נ).

³ 'מבית המלכות', מאת הרב בנימין קליין, כפר חב"ד גיליון 845 ע' 19. נעתק גם בשלחן מנחם ח"ז ע' קצט, וראה שם בהערות.

⁴ ראה תוד"ה נפסל (מנחות כ, ב) ושם: מנהג אבותינו תורה היא. ועד"ז במהרי"ל, הובא ברמ"א יו"ד סשע"ו ס"ד, שו"ע אדה"ז או"ח סי' תצד רסט"ז. ובמנהגים ישנים מדורא ע' 153: והמנהג תורה היא. ובשו"ע אדה"ז או"ח סו"ס קפ: ומנהגן של ישראל תורה היא. וראה ירושלמי פסחים פ"ד ה"א.

שיתכן כי גם הרבי הי' משנה את דעתו, ויש המרחיקים לכת וטוענים שהוא כבר שינה את דעתו עם הזמן, ודעתו כעת היא סלחנית לענין זה. הבה ונדון בדברים:

בראש ובראשונה יש לזכור ולשנן את העקרון של קבלת עול ו"נעשה ונשמע". ברור שאנו מחויבים לציית לרבי ולגדולי ישראל בכל דבר ועניין. אצלנו מקובל ש'זאת התורה לא תהא מוחלפת'. אנחנו לא קובעים לגדולי ישראל מה הם היו צריכים לפסוק. מה גם שהרוב המכריע של פוסקי זמנינו החיים **עמנו כיום** - ואפילו רבנים מחוגי הציונות הדתית, כמו הרב צבי טאו, הרב שלמה אבינר⁵ (ולפני כן הרב רא"ה קוק ובנו הרב צבי יהודה קוק) ועוד - ראה בכרוזים שנדפסו להלן אחרי המאמר - כולם סבורים שזהו איסור גמור⁶.

האמת היא, שאפשר לדון את 'נאמני הר הבית' לכף-זכות. ההשקפה הציונית מעבירה אותם על דעתם. הם כל כך להוטים להוכיח ריבונות, וזה מטשטש להם את הראי' התורנית הנכונה. אבל מה שיותר מצער הוא, שלאחרונה השערורי' הזאת פשתה גם במחנה החרדים. אין דרך אחרת להסביר את זה, פשוט מעשה שטן כנראה הצליח. וקבוצה מסוימת של יהודים חרדים, שבח"י היום-יום שלהם רחוקים הם מהאידיאולוגיה הציונית, החלו גם הם לעלות להר.

אך מה לעשות וכל עוד ההלכה לא מאשרת, אסור להיכנס לשם אפילו פסיעה אחת. זה כמו לאכול חמץ בפסח, או לאכול ביום כיפור. זה איסור כרת. למה להסתכן באיסור החמור הזה?! יש לנו את הכותל המערבי שלא זזה שכינה ממנו מעולם, שם נתפלל ונבקש מה' שיבנה לנו את בית המקדש במהרה.

[נכון שיש ענין לחזק את אחיזתנו בארץ הקדש בכלל ובירושלים בפרט, כפי שנראה גם ממענה הרבי לקבוצה שלמדה שיעור יומי של שעה ביום בבית הכנסת "צמח צדק" בעיר העתיקה בירושלים, וכתבו לרבי שבשביל השיעור הזה הם צריכים לבזבז הרבה זמן בדרך, שעה בדרך הלך ושעה חזור, ולכן אולי כדאי להעביר את השיעור לשכונתם בירושלים החדשה. הם ציינו כי בבית הכנסת "צמח צדק" ישנם עוד שיעורים מלבד השיעור שלהם, ולאידך גיסא - אם השיעור שלהם יתקיים בירושלים החדשה ישתתפו בו יותר יהודים. על כך בא מענה הרבי⁷ (צילום כתי"ק - לקמן אחרי המאמר):

⁵ ראה בספר למקדשך תוב (של הרב שלמה אבינר, תש"ס).

⁶ המתירים הם מיעוט מרבני הציונות הדתית. בראשם הרב שלמה גורן (בספרו הר הבית, תשנ"ב), הרב דוד שלוש (בספרו בני עמי, ע' רכג ואילך) והרבנים יהודה שביב וישראל רוזן (באסופת המאמרים "קומו ונעלה" שבעריכתם, מכון צומת, תשס"ג - שם הובאו דעות להיתר של עוד כמה מרבני הציונות הדתית). הם לא ראו עצמם מחוייבים לאיסור העל' להר שנהגו גדולי ישראל מדורות ולחשש שמא העל' בהיתר תגרום לעליית המונים באיסור.

הראשון לציון הרב מרדכי אליהו הציע בזמנו לבנות בית כנסת בשטח המותר, באופן שהכותל הפונה לכוון הר הבית יבנה מזכוכית שיוכלו לצפות ממנו על מקום המקדש, אך הוא יהי' סגור ולא תהי' אפשרות יציאה ממנו לכוון הר הבית, כך שלא תהי' סכנה של כניסה למקום האסור. אך מועצת הרבנות הראשית לא קיבלה את הצעתו וחזרה ופרסמה את האיסור.

כמו"כ נתפרסם איסור שלא לעלות לכל שטח ההר ע"י בד"צ העדה החרדית בירושלים חתום ע"י הג"ר יצחק יעקב ווייס בעל שו"ת מנחת יצחק, וכן נתפרסם איסור דומה ע"י אגודת הרבנים בארה"ב וקנדה (פורסם בהמודיע, ט"ו באב ה'תשמ"ו). גם הג"ר עובדי' יוסף כתב בתשובה לאסור - ראה בשו"ת יביע אומר ח"ה חיו"ד ס"ו כו.

⁷ נדפס בבית משיח גל" 1079 ע' 14.

עתה בפרט צריכה להיות הוספה בכל הענינים המחזקים ומפרסמים חזקת בני ישראל בירושלים תבנה ותכונן (שעיקרה – העתיקה דוקא) – ודלא כהתועים⁸ ומטעים אחרים גם כן – להיפך – ועל פי זה פשוט שעליהם להוסיף כמה וכמה.

ממענה זה נראית ברור שיטתו של הרבי שיש לחזק את חזקתנו ואחיזתנו בירושלים העתיקה וגם לפרסם זאת מה שיותר, אולם פשוט שכל זה חייב להעשות אך ורק במסגרת ההלכה. והרי כשהרבי כתב את מענהו הנ"ל לשלילת העלי' להר הבית, הוא הי' ער לשיטתו שצריך לחזק את חזקתנו בירושלים מה שיותר, ובכל זאת הוא הביע את דעתו בנחרצות לשלילת העלי' להר, כנ"ל].

הבה ונבדוק כמה קטעים משיחותיו ומענותיו של הרבי בענין זה.

הטעויות של ממשלת ישראל

א. בשיחת מוצאי שבת פרשת ויצא תשל"ט (ע"פ קראתי ואין עונה ח"א ע' 381) אמר הרבי:

ע"פ חז"ל⁹ ישנם "שלושה מקומות שאין אומות העולם יכולים להונות את ישראל לומר גזולין הן בידכם ואלו הן: מערת המכפלה ובית המקדש וקבורתו של יוסף (שכם)". ודוקא באותם מקומות התעקשו יהודים פראיים שלא להניח ליהודים להיות שם, ואת היהודים שבאים לשם מוציאים משם בעל כרחם!!!

ובשיחת מוצאי שבת פרשת חיי שרה תשל"ט (קראתי ואין עונה ח"א ע' 370-366) הרחיב הרבי יותר והסביר:

כלומר, למרות שאומות העולם טוענים לסטים אתם, כפי שרש"י מביא בתחילת פירושו על התורה, מכל מקום ישנם שלושה מקומות שהתורה מעידה עליהם ששם אינם יכולים לטעון זאת, היות ומקומות אלו שייכים לעם ישראל...

וכאן רואים עד כמה גדול החושך הכפול והמכופל של הגלות כאשר לא מניחים ליהודים להתיישב בארץ הקודש, הנה המקומות עליהם קיימת ההתנגדות החזקה ביותר הם דווקא בשלושה מקומות אלו. ממש פלא, כאשר רוצים להתיישב בתל אביב – אינם מתערבים, כשרוצים להתיישב במקום אחר – או שלא מתערבים או שישנה התנגדות קלה בלבד, אולם כאשר הדבר מגיע למערת המכפלה זעזעו את העולם בכדי שלא להניח ליהודים להתיישב בחברון.

ולא רק במערת המכפלה אלא גם בסביבתה. . לא מניחים לאף יהודי להתיישב שם. וכפי שכבר דובר בארוכה אודות מעשה התעוועים שהיה עם בית הכנסת אברהם אבינו – לקחו אנשים המוסרים את נפשם על הגנת ארץ הקודש [חיילים], השתמשו בהם והכריחו אותם להוציא מבית הכנסת של אברהם אבינו יהודים אחרים, וכל זאת רק בגלל שבית כנסת זה נמצא בחברון...

וכך גם בשכם – כאשר מגיעים לשכם ורוצים לקנות שם בית או נחלה, גם אז לא מאפשרים זאת בטענה שנמצאים שם ערבים.

שלא לדבר אודות המקום השלישי, מקום מקדשנו – שכאשר מגיעים לשם יהודים מציבים חיילים שימנעו מיהודים להגיע למקום מקדשנו.

וכפי שכבר דובר, ההתנגדות בנוגע לשלושה מקומות אלה היא הכי גדולה, הכי חזקה ובצורה המשפילה ביותר. ואשר על מקומות אלה כתוב במדרש שאפילו אומות העולם אינם יכולים לומר

⁸ יש להעיר, שהרבי השתמש כאן בלשון "תועים" (בתי"ו - ולא "טועים" בטי"ת), שהיא לשון חריפה בחזקה. כמו תועה בעבי היער, מאבד את דרכו. כי אלה שאליהם הכונה הם בעלי דעה והשקפת עולם משובשת, ולא שטעות חד-פעמית בידם.

⁹ בראשית רבה פרשה עט, ז.

גזולים הן, והנה באים יהודים ונותנים לגויים לשלוט שם. וכאשר רואים הגוים שהיהודים נותנים להם לשלוט – הם בודאי מסכימים, וכי למה לא?...

באים יהודים ולא מניחים ליהודים אחרים להיות בבית הכנסת של אברהם אבינו. אחר כך מבטיחים שיתקנו זאת אך לא מקיימים את ההבטחה, עד כדי כך שגירשו משם את היהודים והוציאו אותם בכת. על אחת כמה וכמה, שכך נוהגים בנוגע למערת המכפלה ולמקום המקדש. לא מדובר חס ושלום שמותר ללכת במקום המקדש, אבל ישנם חלקים שמותר ללכת לשם, דוגמת הכותל המערבי, וכן ישנם חלקים נוספים אך מצד הספק לא ניתן לברר זאת.

...ורואים אנו שאפילו את הדברים אותם נתן הקב"ה בצורה נסית רוצים למסור. וכמדובר כבר כמה פעמים. . שהמנהיגים דאז כלל לא רצו להניח ליהודים לכבוש את ירושלים העתיקה. . ומיד לאחר כיבוש ירושלים שיגרו שלוחים לווינגטון. . להסביר שכבשו את ירושלים ואת שאר השטחים רק מפני שלא היתה ברירה אחרת, וכעת רוצים להחזיר את מה שכבשו. . מה שקורה כעת בנוגע לירושלים העתיקה חברון ושכם הוא – שלאחרי כל ההבטחות עדיין לא יודעים על מה עומדים היהודים להסכים [=להחזיר] ועל מה כבר הסכימו...

בדבריו אלה נראה, שהרבי מערב את מערת המכפלה עם כללות העיר חברון, את קבר יוסף עם שכם בכללותה וכן את מקום המקדש עם ירושלים העתיקה בכלל, ועושה מהכל ענין אחד ובעי' אחת. ולפיכך יתכן, כי מה שהוא יוצא חוץ נגד ההגבלה שמגבילים יהודים במקומות אלו, אין הכוונה למקום המקדש והר הבית כפשוטו דוקא אלא ל"הר הקודש ירושלים" בכלל. ומה גם שהוא בעצמו טרח להבהיר כוונתו, שאיננה חס ושלום להתיר ההליכה במקום המקדש עצמו, אלא הכוונה היא לכותל המערבי ולמקומות נוספים שמצד הספק לא ניתן לבררם, היינו שבעקרון (בתיאורי') הי' מקום וצד להתירם אף שבפועל לא ניתן להתירם.

שמחים וחוגגים - אך לא בהר הבית

ב. בדומה לזה יש להבין את דברי הרבי בשיחת ליל ב' דחה"ס תנש"א: "השמחות שהיו עד עתה, כולל ובמיוחד – השמחה מהידיעה שהרבה יהודים יצאו מהמדינה ההיא. . וחלקם עלו לארצנו הקדושה, ואף לירושלים עיה"ק, וחוגגים שם עכשיו את שמחת בית השואבה בסמיכות למקום המקדש במקומות שמותר (וצריך) להיכנס לשם, מעין ודוגמת שמחת בית השואבה לעתיד לבוא". ועד"ז בש"פ נשא תנש"א¹⁰: "שמצטרפים אל בני ישראל שנמצאים כבר בארץ הקודש ובירושלים עיה"ק וב"ציון" (פנימיות שבירושלים) ובהר הקודש (במקומות המותרים)".

גם בשיחות אלה אין כלל וכלל הכרח שהרבי התכוין לעלי' להר הבית המקורי והמקודש ממש, אלא אפשר שבמילים "בסמיכות למקום המקדש" ו"במקומות המותרים" כוונתו לכותל המערבי וכן גם לשאר צדי ההר **במקומות שמחוץ לחומה**¹¹. וכן חשוב לציין, כי הציטוטים דלעיל הם בלתי רשמיים ואינם

¹⁰ התוועדות הב' – שיחות קודש ה'תנש"א ח"ג ע' 300.

¹¹ היינו, המקומות שמחוץ לכתלים הידועים היום כחומות הר הבית. שהרי, הר הבית, מאז ההרחבה שנעשתה ע"י הורדוס, מתפשט לצדדים חוץ לחומות אלו, וכפי המקובל כל השטח שמחוץ לחומות אינו בקדושת הר הבית.

ולדוגמא: הצד הדרומי של הר הבית שמחוץ לחומות, שנמצא כיום בתחומי ה"גן הארכיאולוגי", שם אפשר להגיע עד החומות הדרומיות ושערי חולדה (הסתומים) במדרגות שקיימות מזמן בית שני ואף ש"הר הבית" הן מבחינת השטח, שהרי אין הבדל בין ההר שמחוץ לחומה לזה שבפנים, אלא שאינם בתחום "הר הבית" המקודש והמוקף בחומות.

כמו כן, הצד הצפוני-מערבי, (חלקו הגדול של הרובע המוסלמי) הוא המשך ישיר, מבחינה **טופוגרפית**, של הר הבית עצמו (והישמעאלים הנכנסים לשם אינם עוברים על גבי כיפם, כמו בחלק מהצד המערבי, אלא נכנסים ישירות להר הבית בהליכה ישרה, ואפילו בירידה קצת לגבי שטח הרובע, תלוי באיזה שער), וזאת מכיון, שכדי להרחיב את שטח ההר צפונה, הורדוס הי' צריך לקצץ מגובה ההר כדי ליישר השטח; אך ביחד עם זה - שטח זה נמצא מחוץ לחומות. ועד"ז בצד המזרחי הצמוד לחומה, עד המקום שהסלע יורד אל נחל קדרון.

מוגהים ע"י הרבי¹², אך בשיחה המוגהת ע"י הרבי מש"פ נשא הושמט ענין זה וכן בתורת מנחם - מעיני הישועה, משיחות חג הסוכות, לא נמצא זה¹³.

אחדות ישראל ע"י המקדש

ג. ועד"ז הוא גם בהזדמנות אחרת, כשהרבי דיבר בשבחם של ישראל והעלה על נס את אחדותם הפנימית של ישראל הוא אמר¹⁴:

כשתבוא הגאולה יפגשו כל בני" עם משיח צדקנו פנים אל פנים בארץ אחת, ארצנו הקדושה, ובעיר אחת ירושלים עיה"ק ובעיר עצמה. . . יתאספו כל בני" במקום אחד - הר הקודש, ובבית אחד - בית המקדש, ובחצר אחת - חצר הקודש דביהמ"ק השלישי...

ומעין זה מצינו גם בזמן הגלות. . . והיינו החיוב ע"פ הלכה, שחל על כל בני" . . . גם אלו שנמצאים בחו"ל, שבעת התפלה צריכים כולם לכיון את הפנים כנגד אותו מקום - ארץ ישראל, ובא"י עצמה - כנגד אותה עיר - ירושלים עיה"ק, ובירושלים עצמה - לכיוון הר הקודש וביהמ"ק, ואם מישהו מתפלל בהר הבית עצמו (באופן המותר בזה"י, כמובן מאליו) - כנגד מקום המקדש, ושם גופא - כנגד קדש הקדשים, וב[קד]ה"ק - בכיוון שבו נמצא ארון הקודש.

גם כאן ברור שבמלים "בהר הבית עצמו - באופן המותר בזה"ז, כמובן מאליו" כוונתו **למקומות שמחוץ לחומה**, כדלעיל.

ועוד דבר כדאי להדגיש, גם כאן נראה שהרבי מערב בחדא מחתא שני מצבים, זמן הגלות עם זמן הגאולה, שהזכיר את התפלה "בהר הבית עצמו - באופן המותר בזה"ז" (הרי דיבר על זמן הגלות) ומיד עבר לדבר על התפלה **במקום המקדש עצמו** - שצ"ל כנגד קדש הקדשים (הרי זה שייך רק בזמן הגאולה), וסיום דבריו: [ב]קד"ה"ק - בכיוון שבו נמצא ארון הקודש (זה שייך גם בזמן הגאולה רק בכנה גדול, כמובן ופשוט). וכוונתו בעיקר היא לבחינה הרוחנית והפנימית של הדברים, שמבחינה פנימית כל ישראל הם באחדות ועיניהם ולבם נשואים למקום אחד, ואין להסיק מזה שום מסקנות הלכתיות בנוגע להיתר או איסור העלי' להר הבית.

ועוד דבר חשוב להדגיש, והוא עיקר גדול - מעולם לא שמענו שבאמירה אגבית הרבי חוזר בו מדעה שהשמיע, ובטח שלא יתכן כדבר הזה בענייני הלכה. אלא דרכו של הרבי היא, כדרכם של גדולי ישראל, שאם רוצים לחזור בהם מענין מסוים עושים זאת רק באמירה מפורשת שפעם נאמר כך אבל הגיעו למסקנא אחרת, והדוגמאות רבות מספור. ולכן ברור ופשוט שלא יתכן ללמוד שום דבר להלכה למעשה מכל האמירות האגביות הנ"ל.

וראה בשו"ת חכם צבי¹⁵ שכלל כלל גדול, שאין זה מדרכם של רבותינו גדולי ישראל לדורותיהם, להביא דברים מחודשים דרך אגב ובלי ראי', וז"ל:

ואכן, יש עדויות על כך שבדורות שלפנינו היו יהודים מתפללים לא רק בכותל המערבי דהיום, אלא גם סמוך לשערים שמהם נראה הר הבית עצמו וכיפת הסלע, וכן בצד מזרח באיזור שער הרחמים (הערת הרב אסף פרומר).

¹² הציטוט מליל ב' דחגה"ס הוא מהר"ד שנתפרסם מיד לאחר אמירת השיחה, וכן הציטוט מש"פ נשא הוא בלתי מוגה.

¹³ ראה בהתוועדויות ה'תנש"א ח"א ע' 136 הע' 210 וח"ג ע' 323.

¹⁴ בשיחת אור ליום ה' פ' בשלח, י"ג שבט התש"נ, יחידות כללית לאורחים, בלתי מוגה - נדפס בהתוועדויות ה'תש"נ ח"ב עמ' 243.

זה פשוט וברור והכל סובב הולך על יסוד אחד . . שאין להוציא שום דין חדש מדברי איזה מפרש או פוסק - אם לא שהוא מוכרח בהכרח גמור - כי אין מדרך הפוסקים להביא דרך אגב ובלי ראיה מה שאינו פשוט וברור. ודבר זה ראוי להיות נגד עיני המעיין בכל מקום, והוא כלל גדול בתורה. פקח עיניך והבן. עכ"ל.

- ועל אחת כמה וכמה בענייננו, שרוצים להוציא מדברי הרבי חזרה מדברים מפורשים לאיסור שאמרם כהוראה לרבים ובצורה חדה כתער, וזהו דבר שלא יתכן מבלי אמירה מפורשת בהירה וחדה לפחות כקודמתה.

לא תהי' לך דאגה בשביל הר הבית

ד. בביקור מר גרשון שי' סלומון, יו"ר תנועת נאמני הר הבית, ביום ראשון כ"ד מנחם אב ה'תשנ"א אצל הרבי במעמד חלוקת השטרות לצדקה, אמר לו הרבי בחיור: יהי רצון שיהי' בקרוב בנין ביהמ"ק השלישי ואז לא תהי' לך כל דאגה בשביל הר הבית... מר סלומון פנה לרבי ואמר: הייתי רוצה לבקש מהרבי שיתן קול קורא למנהיגי ישראל שיוציאו את הר הבית מהאויב הערבי ויפקידו שומרים יהודים, ושנית לקרוא לחסידים ולכל עם ישראל לעלות אל הר הבית ולהציב שמירה של יהודים על מקום הקודש.

על כך ענה לו הרבי: "אבל אנחנו מחכים למשיח צדקנו. היהודים הנמצאים באה"ק עליהם להמשיך דוקא באה"ק, אבל הנמצאים בחו"ל יש כאלה שתפקידם דוקא להיות בחו"ל ולשמור על שלימות כאו"א מבני ישראל בכל מקום שהם נמצאים, שלימות הן בגשמיות ושלימות גם ברוחניות"¹⁶.

מכך שהרבי עונה לו תשובה ("משיחית" ולא "ציונית"...) שאנחנו מחכים למשיח צדקנו ושעד אז יהודי חו"ל צריכים להשאר בחו"ל, ומאידך לא התייחס כלל לעיקר בקשתו להפקיד שומרים יהודים במקום הערבים¹⁷ - נראה לכאורה, שהרבי לא אחז מזה כלל שיהודים יהיו על ההר.

לא לעלות - אבל כן ללמוד

ה. הטוענים שהרבי שינה את דעתו מסתמכים בין השאר על מענה הרבי (מחודש מנ"א ה'תשנ"א) לאחד שכתב שביקר במקומות הקדושים בארץ ישראל וגם בהר הבית במקום המותר, וכך השיב לו הרבי: "על פי תורתנו הקדושה - הלימוד בהלכות בנין ביהמ"ק - מעלה עליו הכתוב כאילו משתתף בבנינו - ואין בזה הגבלות, משא"כ בעלי' הר הבית צ"ל ברור מקום המותר לעולה"¹⁸.

ומזה שהרבי לא נתן לו "על הראש" על מה שעשה, יש כאלה הממהרים לבנות על זה ורוצים להוכיח מכך שהרבי מוכן לקבל את זה. ברם האמת ניתנה להיאמר שאין להוכיח מזה מאומה. שכן, מדובר בדיעבד על יהודי שכבר עלה להר, וקרוב לומר שכך היתה האידיאולוגיה שלו, שמותר וצריך לעשות כן (כפי שסבורים כמה, כדלעיל), והרבי לא מצא לנחוץ ולתועלת להתווכח אתו על האידיאולוגיה שלו, אבל עורר אותו שיש להזהר מהאיסורים החמורים הכרוכים בזה.

¹⁵ סי' קנ, סוד"ה והמצאיה. (בהוצאת "מכון דובב מישרים" ירושלים תשנ"ח, ח"א ע' שיא).

¹⁶ "בית חיינו" גל' 100 ע' 15.

¹⁷ וזאת אף שהרבי עצמו כבר בתקופה קודמת (בשלהי ניסן אשתקד) דיבר בארוכה ברבים על מצות שמירת המקדש ע"י כהנים ולוויים, ותהה על כך שאין מקיימים אותה בזמן הזה (ראה ספר השיחות ה'תש"נ ח"ב ע' 406, נעתק (בלה"ק) בשלחן מנחם ח"ז ע' ר ואילך).

ולהעיר, שגם בשיחה הנ"ל אמר הרבי בפירוש (סה"ש הנ"ל שם ע' 408), שכל דבריו בזה אינם אלא בגדר שקו"ט עיונית בהלכה, אך אינם נוגעים לעשיית מעשה בפועל כמובן ופשוט, שכן אנו צריכים לנהוג כפי שנהגו גדולי ישראל ורבותינו נשיאינו שלא קיימו מצוה זו בפועל!

¹⁸ הובא ב"בית חיינו" גליון 99 ע' 12, ובקובץ "אראנו נפלאות" - רישומה של שנה בבית חיינו, ע' 201.

ובכלל יתכן שמה שהלה סיפר שביקר בהר הבית במקום המותר, כוונתו היתה למקום שמחוץ לכתלים הידועים היום כחומות הר הבית, אשר, כפי המקובל, אכן כל השטח שמחוץ לחומות (אף שהוא המשך ישיר, מבחינה טופוגרפית, של הר הבית) אינו בקדושת הר הבית כלל, וכדלעיל¹⁹. ואם כך הי' - הרי שנפל היסוד ונפל כל הבנין ואין להוכיח מזה מאומה.

ועוד רמז לו הרבי בהזדמנות זו, שאם הוא מעוניין לעשות משהו שבאמת יועיל לבנין מקדשנו, כדאי שיקדיש מזמנו לעסוק "בהלכות בנין ביהמ"ק - [שאז] מעלה עליו הכתוב כאילו משתתף בבנינו - ואין בזה הגבלות כלל", ונמצא שאיך ובאיזה אופן שיעסוק בזה (גם בחו"ל ובלילה וכו') בודאי תהי' בזה תועלת גדולה לבנין בית מקדשנו (יותר מאשר העלי' להר...).

ו. יש הטוענים, כי בהקלטת השיחה שקיים הרבי עם הרבנים הראשיים לא"י בשנת תשמ"ו, שומעים שהרבי שואל בעניין מקומות המותרים בהר הבית, ואילו לרב אברהם שפירא אין תשובות ברורות בנושא²⁰. והרי מאז חלפו למעלה מ-30 שנה, ויתכן מאד שכעת יש יותר מידע בענין זה, ולפי זה אפשר אולי להתיר את העלי'.

התשובה לכך היא פשוטה: ומה בכך אם יש יותר מידע? נניח לצורך הדיון שאכן כעת יש יותר מידע, אז מה, וכי זה מוריד את החשש מעליית המונים למקומות שאסור לעלות?! הרי בהר אין מחיצות המונעות הכניסה למקום שאסור ליכנס (והרי הערבים השולטים במקום לא מאפשרים שם שום בניי' יהודית ושינוי ה"סטטוס קוו")?! ובלשון הרבי: "יעלו לשם כו"כ ולמקומות שאיסורן ודאי רחמנא ליצלן, ומספר[ם] ילך ויגדל ר"ל"?! ובמיוחד כפי שכתב הרבי, במכתבו הנ"ל, המצב הנוכחי הנמשך כבר עשיריות בשנים הוא כל הזמן בכיוון אחד, מימין (רוח התורה) לשמאל (היפך התורה), וא"כ ברור, שאם לפני עשרות שנים הי' צריך לחשוש לזה, כי אז עכשיו, וככל שחולף ועובר יותר הזמן, על אחת כמה וכמה! והרי הרבי הדגיש כמה פעמים במכתבו הנ"ל שדבר זה הוא פשוט!!

*

לסיכום, ברור שלא צריך להיכנע לניסיונות של הערבים לטעון לריבונות בארצנו. מאידך, באופן חד-משמעי ללא שום פשרות, יהודי צריך להיות צמוד להלכה ולמנהג ישראל, לדעת הרבי וגדולי ישראל, בכל מחיר ובכל מצב. ומי יודע אם העליי' שנעשית באופן שאינו נכון ע"פ תורה אינה מעוררת קטרוג ח"ו.

עד שיתגלה משיח צדקנו, נמשיך במסורת ישראל מדורי דורות ונציית לגדולי ישראל שאסרו באופן מוחלט את העלי' להר. נתפלל ליד הכותל המערבי, שממנו לא זזה שכינה מעולם, שתבוא הגאולה במהרה, ואז נעלה כולנו לבית המקדש בקדושה ובטהרה.

לתגובות נא לפנות: horonet@neto.bezeqint.net

¹⁹ ראה לעיל סוף אות ב ובהערה 11.

²⁰ השיחה התקיימה בז"ך אדר שני. הקלטה ממנה נמצאת באתר: http://he.chabad.org/therebbe/sichoskodesh_cdo/year/5746/month/day/cat/x/49/y/16 (הקטע שבפנים הוא מהדקה ה-83 ואילך).